

Holberg i Sorø Klosterkirke

Tekst og fotos: Bjørn Andersen

Holberg i Sorø Klosterkirke og Johannes Wiedewelt's mindesmærke for ham

Kapel i Sorø Klosterkirke med Holberg-sarkofagen th. Sarkofagen er skabt af billedhuggeren Johannes Wiedewelt i 1779-1780 og gjort i blå lilienskjoldsk marmor.

Efter Holberg's død blev der holdt en **højtidelighed i Vor Frue Kirke i København 5.2.1754**; et års tid efter blev liget transporteret til Sorø Klosterkirke og indsat i et træarrangement - indtil man havde fået etableret en mere varig løsning med en **marmor-sarkofag, som Johannes Wiedewelt var mester for**. På sarkofagen ses - midt for - en stor **portræt-medaljon** der meget sandsynligt er gjort efter Holberg's dødsmaske.

ODS om sarkofag. se: <http://ordnet.dk/ods/opslag?opslag=sarkofag>.

Søofficeren Peter Schiønning har omtalt Holberg's død i sin dagbog (for året 1754), se: [Peter Schiønning's dagbog på Orlogsmuseet's internetside: http://www.orlogsmuseet.dk/sch/projekt_start.htm](http://www.orlogsmuseet.dk/sch/projekt_start.htm).

Johannes Wiedewelt (1731-1802) tilhørte generationen efter Holberg og vedkendte sig - ligesom Peter Friedrich Suhm og enkelte andre - en stor gæld til ham.

Wiedewelt lavede således tegninger (og I.F. Clemens lavede de tilhørende stik) til en genudgivelse af »*Peder Paars*« i 1772; se stikkene: Billeskov Jansen's 12 binds Holberg-udvalg, bd. 2.

Desuden har Wiedewelt lavet en **mindestøtte for Holberg ved Jægerspris Slot i 1777**; mindestøtten indgår i en meget særpræget mindepark dér (de godt 50 sten blev sat op i perioden 1776-1789). Og endelig forsøgte han sig med en smule privat skriverseri i Holberg's ånd, se nærmere om Holberg-stenen m.v. i: [præsentationen af 'Jeppe alene på Bjerget'](#).

Jægerspris Slot tilhørte Arveprins Frederik (der, i det mindste officielt, blev far til den senere Christian 8' og dermed farfar til Frederik 7'). Arveprinsen var gennem mange år under stærk indflydelse af **Ove Høegh-Guldberg** (1731-1808), der først var lærer ved Sorø Akademi, senere ledende minister efter Enkedronning Juliane Marie's kup mod Struensee og Enevold Brandt (der forhen var elev på Akademiet). Efter Kronprins Frederik (6')s kup i 1784 blev Høegh-Guldberg forsæt til Aarhus som stiftamtmand.

Ove Høegh-Guldberg byggede - i sin undervisning af Arveprinsen - på Holberg's historieskrivning og på dennes konservative livssyn. Høegh-Guldberg inspirerede **Ove Malling** til at forfatte »*Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere*« og **Johannes Wiedewelt** til at skabe mindeparken i Jægerspris.

Sé Wiedewelt-afsnittene i: <http://holberg.nu/Jeppe-alene.htm> og sé desuden: <http://holberg.nu/Wiede-i-stormvej.htm>.

I sensommeren 2008 ventes der at udkomme en Wiedewelt-bog, se: <http://www.mtp.hum.ku.dk/details.asp?eln=201055>.

Forfatteren og maleren Hans Scherfig, der på flere punkter følte sig inspireret af Holberg, omend ikke ligefrem den konservative baron, derimod den satiriske og samfundskritiske forfatter, skrev i sit essay om Holberg's epistler i 200-året for Holberg's død: »*Den 28. januar 1754 døde Ludvig Holberg. Da hans kiste blev ført fra København til Sorø, udgjorde tvende bønder det hele følge*«, se: »*Naturens Uorden og andre Essays*«, 1965, 4. oplag 1979, s. 73.

Hans Scherfig minder om alt dét som Holberg havde gjort for sit land, men han konstaterer også at Holberg ved sin død var om ikke glemt, så tydeligvis skubbet til side. Denne opfattelse og bemærkningen om *de tvende bønder* havde Scherfig meget sandsynligt fra **Georg Brandes' Holberg-biografi fra 1884**, se: <http://bjoerna.dk/Holberg/Brandes-1884.pdf>, s. 136.

Ud fra sammenhængen i omtalte bog gætter jeg på at Brandes havde sine oplysninger fra Magister Benjamin Dass' brev til Peter Friedrich Suhm af 15.2.1755, dvs. sådan som brevet var blevet optrykt i Suhm's »*Samlede Skrifter*« 15' del, København 1798, s. 191. Her står nemlig: »*Baron Holbergs Lig blev hentet herfra af 4 Siællandske Øg, de tvende Bønder Bønder udgjorte Comitaten.*«

Man må tro at liget havde henstået et års tid i København fra dødsfaldet i januar 1754 til februar 1755, hvorefter det, i løbet af nogle dage, er blevet kørt til Sorø, formentlig på en arbejdsvogn af en slags.

Dass, Brandes og Scherfig har nok følt at gamle H. blev *noget* deklasseret ved denne behandling. Men egentlig var den ydmyge transport og temmelig beskedne *comitate* i bedste overensstemmelse med H's velkendte sparsommelighed, der både var en indgroet tilbøjelighed, og noget der kom Akademiet til stor fordel.

Nogen tid senere kom det på tale at man skulle slå en **mindemedalje for Holberg** som man allerede havde fået slået én for historikeren Hans Gram, der var én af Holberg's gode bekendte, måske ligefrem én af hans nærmere venner. Herom står i den 15' del, s. 249. Det er atter Benjamin Dass der skriver, nu 'året efter', den 5. juni 1756:

Efter 12 a 14 Projecter fra de Herrer paa Sorø til en Medaille over Baron Holberg, har endelig Geheimeraad Zott selv forfattet en, som forestiller Minerva med en Bog i den ene Haand, og et omvendt Cornu copiae i den anden, med den Devise: Profuit utroque. Men da den af Arbien blev udsendt til Sorø for at indhente Approbation, blev Svaret: at Baroniet i denne Vinter var blevet saa ruineret, at de ikke kunde anvende nogle Omkostninger paa fornævnte Medaille; hvad der nu bliver af, veed jeg ikke.

Cornu copiae: Overflødhedshorn. - *Profuit utroque*: Dvs. *Han har gavnet i dobbelt forstand*. Arbien = Medaljøren M.G. Arbien.

Typografisk eksperiment: Teksten er ovenfor omsat vha skifterne *Zentener Fraktur* og **Times New Roman**, der ligger temmelig tæt på originalens skifter.

En teknisk vigtig forskel er dog at det lille fraktur 's' i det originale tryk er som det lille 'f', men med en forkortet tværstreg.

Klikker du på illustrationen [HTML-udgaven], kan du se hvordan originalen ser ud.

Møntforskeren Georg Galster har skrevet nærmere om medaljen i afsnittet om **Magnus Gustavus Arbien** i: »*Danske og norske Medailler og Jetons 1533 - ca.1788*«, København 1936, s. 257-292:

Arbiens Gengivelse af Holbergs Ansigtstræk skal dog efter Udtalelse af en yngre samtidig (Professor Jeremias Wöldike) have lignet »lidet eller intet«. Da Sorø Akademi ikke vilde bekoste Mindemedailen, udgav Arbien den for egen Regning. I de Kiøbenhavnske Danske Post-Tidender Nr. 38 og 39 for 13. og 16. May 1757 har han indrykket følgende Avertissement:

»Den for sin lærdom og andre rare [= sjældne] egenskaber, baade inden- og udenlands høiyagtede og berømte Baron Ludvig Holberg, fortiener uden al tvivl saadan eftermæle, som allene med den sildigste Verdens alder bør undergaae. Til den ende har medailleur Arbien paa egen bekostning i sinde at forferdige en medaille, ey allene for at gjøre sit, til at Konservere saa berømmelig en mands ihukommelse, men og for at tiene sine landsmænd og liebhaver af medailler, hvilke dette hans foretagende maatte behage. Baronens brystbillede indtager den eene side af medaillen, reversen bliver hans eloge [= Lovtale], opfundet af en ligesaa illustre [= berømmelig] som lærd herre.

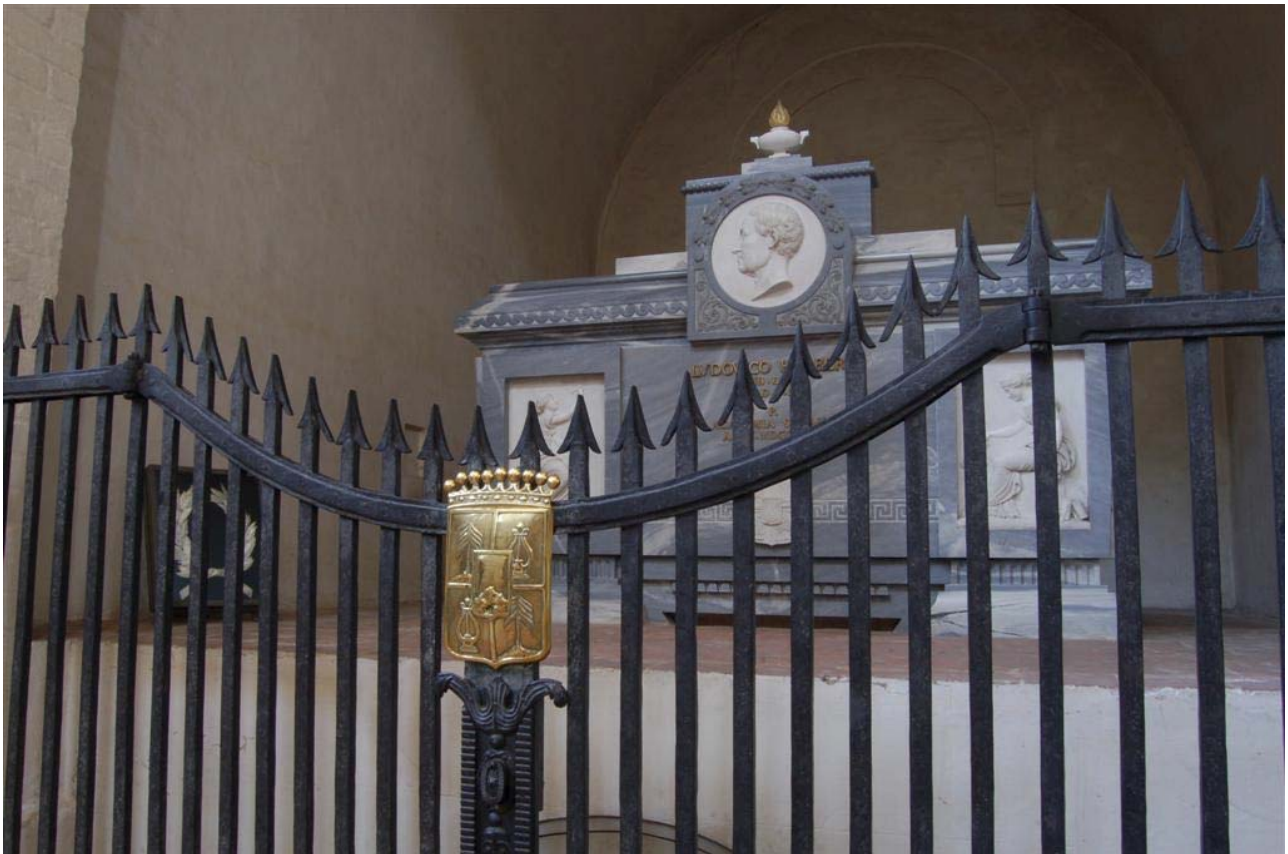
Dens vægt 4 lod koster à lod 1 rdlr., hvoraf den halve deel prænumerando betales forud, den anden til Juli maanedes udgang, da medaillen ufeylbarlig afleveres. Der bliver ikke flere slagne end til de Hrr. prænumeranter, hvilke behageligst ville lade afhente prænumerations sedler fra 14 Maj af, enten hos mig selv undertegnede, boende hos Sr. Pallas i Høybroestræde, eller og hos Msr. Ebbesen i Blasen paa gammel torv, hvor de alle dage kan faaes fra 14 May af indtil medio Julii, som er den yderste prænumerations termin. M. G. Arbin.«

[Blasen paa gammel torv = Værtshus; et tidligere værtshus af samme navn blev sprængt væk i forbindelse med den voldsomme brand i 1728, desværre blev flere dræbt og såret derved, og formentlig førte eksplosionen til at branden bredte sig, bl.a. til Frue Kirke, jf. Carl Bruun: »Kjøbenhavn«, II. DEL, kap. VI (s. 593 ff.), der er digitaliseret af Eremit].

Som Skrivelser i Arbiens Bo viser, følte flere Prænumeranter sig bedragne for den »belovede« Medaille. Der foreligger heller intet om Prægning af Medaillen udover, at der i Oktober 1757 blev slaaet et Exemplar i Guld for Kongens Regning.

Efter Arbiens Død tilbød Boet gentagne Gange Medaillestemplerne »med tilhørende Requisita« til Sorø Akademi for 300 Rd. eller et mindre Bud. Men det ridderlige Akademi afslog at købe Stemplerne til Holbergs Medaille, »da mand her allerede har hans Portrait i Maleri«.

Saa blev der kun tilbage for Boet at sælge Stemplerne ved Auktion den 24. Oktober 1768. Det er muligt, at de her er blevet købt til **Videnskabernes Selskab**, i al Fald opbevares Stemplerne til Medaillen nu i Selskabets Arkiv. Holberg var Æresmedlem af Selskabet, men viste ingen synderlig Interesse for dets Virksomhed. Hans Død gav ikke Anledning til nogen Mindetale i Selskabet.

Holberg's grav i Sorø Klosterkirke. Tekst og billeder på denne internetside må kopieres frit til ikke-kommercielle formål.

Øvrige henvisninger

Kirkens hjemmeside: <http://www.soroe-sogn.dk>

Lars Kelstrup: »*Sorø Klosterkirke*«, Sorø Lokalhistoriske Selskab 2003. Fotos: Søren Jensen. Se især s. 66-67. Kan købes på Turistkontoret i Sorø for 100 DKK.

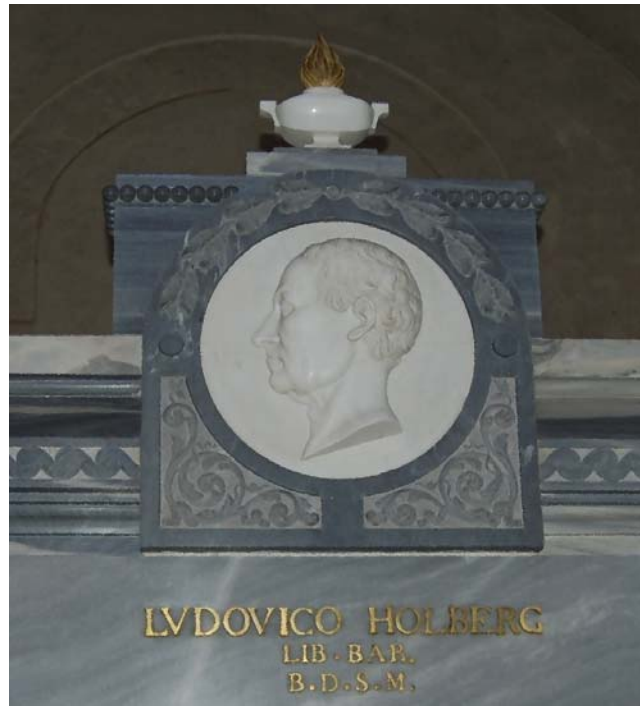
Lars Kelstrup: »*Sorø Akademi. Bygningernes historie*«, Sorø Lokalhistoriske Selskab 2005. Fotos: Søren Jensen. Kan købes på Turistkontoret i Sorø for 100 DKK.

Karin Kryger: »*Allegori og Borgerdyd. Studier i det nyklassicistiske gravmæle i Danmark 1760-1820*«, Christian Ejlers' Forlag, København 1985. Heri mange oplysninger om gravmælerne, om Johannes Wiedewelt og om hans gravmæle for Holberg:

27, 44 (Jeremias Wøldike's forslag ca. 1777-78), 117-118 (Kalliope- og Polhymnia-figurerne og den rette tydning af dém), 172-173 (Wiedewelt's formentlige brug af Holberg's dødsmaske som generalauditør Rothe havde udført eller ladet udføre og om maskens og portrættets eventuelle portrætlighed), 175-176 (portrætlighed eller forskønnelse?), 182 (skematisk oversigt, mht Holberg svarende til det allerede nævnte om den evt. brug af dødsmasken), 210-212 (om den midlertidige bisættelse i koret fra ca. 1755 [ikke som trykt i bogen: 1752] til o. 1780 og om den endelige udformning af sarkofagen), 232 (om den *meget* blå marmor), 240-241 (liste over Wiedewelt's gravminder), 312 (samlet oversigt over gravmælerne i Sorø Klosterkirke og div. henvisninger til arkivmateriale).

Apropos det tidligere anførte om medaljen for Holberg:
Georg Galster: »*Mønsthistoriske antegnelser til Holbergs comedier*«, 1953.

God information om Dansk mønsthistorie kan i øvrigt findes på:
Niels Jørgen Jensen's og Mogens Skjoldager's »*Dansk Mønt*«

Nærbillede af Wiedewelt's Holberg-portræt.

Se nærmere på: <http://holberg.nu/Jeppe-alene.htm#Meier-Wiedewelt-Holberg>, der er hentet fra:

F. Meier: »Efterretninger om Billedhuggeren Johannes Wiedewelt og Kunstakademiet paa hans Tid« (disp. 1877), s. 131-133; se også sammesteds s. 271 og s. 273.

Forpremieren

[Ole Thestrup's 'Jeppe'. Det Danske Teater spiller »Jeppe på Bjerget«. Januar 2007](#)

2007

[1/2007 - Holberg-Træf i Slagelse. Marts 2007](#)

[2/2007 - »Erasmus Montanus« på »Grønnegårds Teatret«. Juni 2007](#)

[3/2007 - Egnsteatrene. Brian Mikkelsen's bekendtgørelse \(som udkast og i færdig form\) - kommentarer fra Brygger Mikkelsen's Kalundborg. Juli 2007 og december 2007.](#)

[4/2007 - »Filuren« spiller »Jean de France« i Musikhuset Aarhus - og Kirsten Dahl »myrder« den i »Århus Stiftstidende«. Oktober 2007](#)

[5/2007 - »En klassiker reaktualiseret og rekontekstualiseret«. Arrangement på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, KUA, November 2007](#)

[6/2007 - »Jeppe alene på Bjerget«. December 2007](#)

2008

[7/2008 - »Alle tiders Jeppe« under udvikling. Marts 2008](#)

[8/2008 - Wiedewelt i stormvejr. Marts 2008](#)

[9/2008 - Hvor blev Holberg egentlig af, i Sorø? Marts 2008](#)

[10/2008 - Det er i Jeppe's forvandlinger, fascinationen ligger - siger skuespilleren Niels Vandrefalk om sin »Alle tiders Jeppe«. April 2008](#)

[11/2008 - Holbergske masker på Tersløsegaard. Mona og Niels Damkjær udstiller i sommersæsonen 2008 \(April 2008\)](#)

[12/2008 - Grønlænder-Jeppe og grønlanderne - og hvad skulle Hans Egede i Grønland? April-Juli 2008](#)

[13/2008 - Holberg om forskellige teatertering. Epistel 66, epistel 179, epistel 347 og flere andre, desuden 'Betænkning over Komedier' og 'Tordenbrevet'. Maj 2008](#)

[14/2008 - Holberg i Sorø Klosterkirke og Johannes Wiedewelt's mindesmærke for ham. Juni 2008](#)

[15/2008 - Den stundesløse i Sorø: Store STRESSEDAG. Extra: Komedien kan læses og downloades via dette nummer. Juni-Oktober 2008](#)

[16/2008 - Holbergdagen 17. august 2008. \(August 2008\)](#)

[17/2008 - Ludvigsbakke. Om Palle Petersen's gavtyveroman om den yngre Holberg. August 2008](#)

[18/2008 - Mangesidig, men minimalistisk Holberg. Om Hans Bülow's Holberg-DVD. August 2008](#)

[19/2008 - Maskerade i den grønne gård. August 2008](#)